

Aan de Algemene Rekenkamer
T.a.v. de heer drs. P.J. Duisenberg, president
Lange Voorhout 8
2514 ED Den Haag

Bussum, 20 mei 2026

Betreft: Verzoek tot onderzoek naar de publieke kosten en risico's van private geldschepping

Geachte heer Duisenberg,

Stichting Ons Geld zet zich sinds 2012 in voor een hervorming van het geldstelsel. In 2015 heeft Ons Geld met een burgerinitiatief het parlement verzocht om een debat over geldschepping door private banken. Dit leidde tot onderzoek door de WRR en de publicatie van het rapport 'Geld en Schuld – de publieke rol van banken'. De WRR constateerde dat de publieke dimensie van betalen en sparen in het huidige geldstelsel zeer beperkt is geborgd en dat het hoge niveau van schulden in Nederland blijft leiden tot instabiliteit. Met de aanbevelingen in het rapport is nauwelijks iets gedaan en parlementaire initiatieven om te komen tot een publieke veilige rekening voor betalen en sparen als alternatief voor de bankrekening zijn afgedaan door de ontwikkeling van de digitale euro af te wachten.

Mede naar aanleiding van de Nationale Verantwoordingsdag op 20 mei dit jaar richten wij ons nu tot de Algemene Rekenkamer met het verzoek om, in het kader van haar wettelijke taak tot onafhankelijk onderzoek van de rijksfinanciën, aandacht te besteden aan de financiële gevolgen van het huidige geldstelsel voor de Staat en de belastingbetaler.

In 2019 rapporteerde de Algemene Rekenkamer over de gevolgen van de kredietcrisis. Het is nu tijd voor actualisering hiervan. Wij voegen hier bovendien graag enkele concrete onderzoeksvragen op systeemniveau van het geldstelsel aan toe.

1. Impliciete publieke verplichtingen uit private geldschepping

In het huidige stelsel wordt het overgrote deel van het geld in omloop gecreëerd door private banken in de vorm van krediet. Dit stelsel blijft kwetsbaar door systeemrisico's. Hoewel banken via het Deposito Garantie Stelsel (DGS) een fonds hebben opgebouwd van 0,8% van de gedekte deposito's (ca. €5 miljard), volstaat dit bij een serieuze bankencrisis niet. De Staat (de belastingbetaler) draagt het residuele risico. Vooral deze impliciete garantie voor systeembanken die "too big to fail" zijn is een latente verplichting waarvan de kosten bij de bankencrisis van 2008 pijnlijk zichtbaar werden (ABN AMRO, ING, SNS).

Deze voorwaardelijke verplichtingen vloeien rechtstreeks voort uit het feit dat geldschepping is uitbesteed aan private instellingen, maar worden nergens structureel in de rijksbegroting verantwoord. Ook in het jaarverslag van De Nederlandse Bank (DNB) konden wij dit niet terugvinden.

Wij zouden graag zien dat de Rekenkamer onderzoekt hoe groot deze impliciete verplichtingen zijn en of de hiermee gepaard gaande kosten en opbrengsten zinnig, zuinig en zorgvuldig zijn. En of hier wellicht een beter alternatief voor is.

2. Private geldscheppingswinst als gedeerde publieke opbrengst

Wanneer geld wordt gecreëerd, ontstaat er een opbrengst: het verschil tussen de productiekosten van geld en de waarde ervan in het economisch verkeer (seigniorage). In het huidige stelsel vloeit deze geldscheppingswinst grotendeels naar private banken, in de vorm van het renteverskil tussen goedkope depositofinanciering en de opbrengst op kredietverlening. De WRR besteedt aandacht aan berekeningsmethodiek hiervoor, maar kwantificeert het niet.

De winstafracht van DNB aan de schatkist is slechts een fractie van de totale geldscheppingswinst. DNB draagt momenteel zelfs niets af: de Bank lijdt al drie jaar verlies (cumulatief circa €7,7 miljard over 2023–2025) als gevolg van het QE-programma en verwacht pas rond 2028–2029 weer een positief resultaat.

Wij verzoeken de Rekenkamer om de totale geldscheppingswinst in het Nederlandse geldstelsel in kaart te brengen en te beoordelen welk deel daarvan als gedeerde publieke opbrengst kan worden beschouwd.

Onder verwijzing naar eerdere onderzoeken van de Rekenkamer naar de gevolgen van de privatisering van publieke diensten, lijkt het ons uiterst zinvol om ook te beoordelen of het publieke belang bij private geldschepping voldoende geborgd is in de huidige institutionele inrichting. Wij zijn benieuwd naar uw visie in deze.

De genoemde impliciete verplichtingen (1) en de gedeerde opbrengsten (2) zijn de financiële gevolgen van een institutionele keuze die nooit als zodanig is verantwoord noch geëvalueerd. Deze kwestie is naar onze overtuiging een urgent verantwoordingsvraagstuk dat past in de kerntaak van de Algemene Rekenkamer

De urgentie van dit verzoek wordt onderstreept door twee actuele ontwikkelingen. Ten eerste werkt de Europese Unie aan wetgeving voor de introductie van een digitale euro, waarmee ontwerpkeuzes over het geldstelsel voor decennia worden vastgelegd. Ten tweede werkt de Europese Unie aan een Europese Bankenunie en Europese deposito-garantie.

Wij realiseren ons dat deze vragen het gangbare kader van de rijksfinanciën overstijgen. Maar het is juist de taak van de Rekenkamer om blinde vlekken in de publieke verantwoording te signaleren. In een bankencrisis leggen deze garanties een groot beslag

op de rijksbegroting. Dit beperkt dan de financiële slagkracht die de overheid juist op zo'n moment extra nodig heeft.

Wij danken u voor uw aandacht en zien uw reactie met belangstelling tegemoet. Uiteraard zijn wij graag bereid ons verzoek nader toe te lichten in een gesprek en recente relevante academische publicaties aan te reiken.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van Stichting Ons Geld

Gerrit van Malkenhorst
Conny Bergé
Jacqueline Haarsma